

Haar wezen (substantie) kan ik niet aangeven; alleen kan ik zeggen, dat zij niet uit de ons bekende elementen, aarde, water, lucht of vuur bestaat. Het feit, dat de ziel een eigen natuur heeft is echter niet in strijd met hare schepping door God. Daarop gaat hij voort met te bewijzen, dat de ziel niet stoffelijk maar geestelijk van aard is. En dan gaat hij over tot de beschrijving van de zeven graden van de ziel, die we in enkele trekken aldus kunnen weergeven.

1. De ziel, als bewegende kracht van het lichaam, die ook bij de houtgewassen voorkomt.

2. De ziel als motor van de zintuiglijke gewaarwordingen, die ook bij de dieren voorkomt.

3. De redelijke ziel, die aan geleerden en ongeleerden, goede en slechte mensen gemeen is, en die de dieren niet hebben.

4. De van de zonde gereinigde ziel, die het gehele lichaam overtreft in schoonheid, maar nog te strijden heeft met de wereld en de vrees des doods.

5. De eenzame ziel, die vrij van smet, zich blijde op zichzelf houdt, niets vreesende, en die volhardt in het goede.

6. De ware ziel, die geleid door een vasten geest (Psalm 51:12), niet meer kan afwijken en af dwalen van de waarheid.

7. De aanschouwende ziel, die geheel opgaat in de contemplatie van de waarheid, en die den dood als de vlucht uit en ontkoming aan 't lichaam, als haar hoogste geluk beschouwt.

Deze gradatie van de ziel bewijst, dat Augustinus destijds nog slond onder den invloed van het Neo-Platonisme. Hij noemt Plotinus, de leerleer Plato, en zijn volgelingen de geleerdste mannen van zijn tijd. (Contra Acad. 41, 42) In zijn tweede levensperiode, toen hij bisschop van Hippo was, heeft Augustinus dit werk niet teruggenomen. Daaruit mogen wij besluiten, dat hij den invloed van Plotinus nooit geheel is te boven gekomen. Alleen dit onderscheid is er, tusschen hem en de Neo-Platonisten, dat hij de hoogere ziel onderworpen achtte aan de wet Gods, terwijl Plotinus de hoogere ziel onafhankelijk maakt en haar een zielsverhuizing toeschrijft, terwijl het lichaam voor haar een kerker is, waarin ze moet zuchten, tot dat ze geheel vrij is van smet.

Plotinus + 270, afkomstig uit Egypte, hield te Rome voorlezingen, die zoozeer in den smaak vielen, dat de keizer Gallienus en de keizerin Salonina, benevens tal van senatoren, hem verkeerden als hun leidsman. Hij stelde boven de beide werelden van Plato, die van de ideeën en die van de materie, de godheid. God deelt Zijn kracht mede aan de ideeën en deze geven kracht aan de naar het stof verlangende zielen. De natuur van de ziel is bij Plotinus goddelijk, ze ontvangt haar licht van God evenals de maan het licht van de zon opvangt, om de duistere aarde te verlichten. De mensch heeft daardoor twee Ikken, het goddelijke of hoogere en het aardse of lagere, die zijn als twee zielen.

Van de hoogere ziel schrijft hij: „De inwendige mensch is de ware mensch, zijn eigenlijk wezen, zuivere vorm, onbesmet door het zinnelijke leven, terwijl hij de godheid niet slechts boven zich, maar ook in zich heeft”. Zijn leerling Porphyrius verhaalt hoe zijn leermeester zich soms schaamde dat hij een lichaam had, nooit van zijn ouders sprak, weigerde een portret of buste van zich te laten maken, ongehuwd leefde, vegetariër was en in zijn ziekte weigerde medicijnen te gebruiken. De verhouding van ziel en lichaam is volgens Plotinus, die van werkzame kracht en orgaan, zooals vuur in de verwarmde lucht. Men kan beter zeggen, dat het lichaam in de ziel is, dan dat de ziel in het lichaam is.

Augustinus heeft deze Neo-platonische opvatting gewijzigd in christelijken zin door te spreken van 's menschen schepping naar Gods beeld. Maar zijn verklaring, dat hij niet wist te kiezen tusschen het Creationisme en het Traducianisme is ons een bewijs, dat hij ook op lateren leeftijd niet los is gekomen van het Neo-platonisme. Immers vatte hij het Traducianisme zóó op, dat God alle zielen met Adam tegelijk had geschapen en ze bij de geboorte aan een lichaam verbond. Bij deze opvatting wordt het lichaam een aanhangsel van de ziel, dat door den christen bij zijn dood met vreugde wordt afgeworpen. Anderzijds echter betoogt de kerkvader tegenover de Neo-platonisten, dat niet alleen de zielen van de geloovigen, maar ook hun lichamen eeuwig zullen bestaan, ontdaan van de zonde en verheerlijkt met Christus.

De wetteling van Augustinus om te beslissen ten gunste van het Creationisme moet o.i. toegeschreven worden aan zijn verkeerde probleemstelling. Onder den invloed van de zielkunde van de Neo-platonisten stelde hij enerzijds de doode stof en anderzijds de levende geest, alsof de mensch uit een vermenging van die twee was ontstaan. De Heilige Schrift leert ons echter, dat ook de stof wordt gedragen door den bezielenden adem van den Heiligen Geest, hoewel op andere wijze dan de niet-stoffelijke dingen (Ps. 104:30). Ons lichaam ontstaat niet door onze ouders, maar zooals de dichter zegt: Gij hebt mij in mijner moeders schoot bedekt (geweven), Ps. 139:13. De bezwaren tegen het Creationisme liggen niet in de vermenging van geest en stof, zooals Augustinus dacht,

maar in de werkverdeling tusschen de eerste en de tweede oorzaken van ons bestaan. De ouders geven aan hun kinderen erfelijke eigenschappen, erfschuld en erfsmet. De vraag is, hoe kan de Heilige Geest, die onze Schepper genoemd wordt, onze Formeerder, deel hebben aan het ontstaan van onze verdorvene natuur?

Den Haag.

LOS.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Het Deutsche Nationaal-socialisme.

VI.

Nationaal-socialisme en Onderwijs. (II)

De School. (II.)

Nu zijn dat nog maar betrekkelijk onschuldige dingen. Welke richting men bij het onderwijs in wil, blijkt uit een ontwerp-leerplan voor Godsdienssonderwijs op de middelbare scholen, zooals dat opgenomen werd in het Tijdschrift: „Die Mittelschule” (De Middelbare School). We nemen één van de ergste voorbeelden er uit, n.l. de stof voor op één na de hoogste klasse, al is die voor de overige leerjaren ook niet veel beter. Daarin wordt het volgende ter behandeling voorgesteld:

I. Germanengeloof: Herhaling, aanvulling en verdieping van wat in klas 2 behandeld werd. Nadere aanduiding van de verdieping en aanvulling: Germanengeloof in Zuid-Duitschland en in het Germaansche Noorden. De bezielende God-Vriend (Freundgott). De Germanen als mystici, die door „intuïtie” (ahnend) het wezen der dingen benaderen. Het vrij-zijn van dogma's en priestergeboden. Gebed en offer (tempels en hoogten), de goden raadplegen, vereering der voorvaders (zaal der stammen in den heiligen berg) ¹⁾, bloedwraak.

Ter afsluiting der beschouwing in deze klas grondig: Balders dood, afrekening met Loki, Sigmund, godenschemering, uitkijk. Daarbij: Goden worden schuldig. De bereidheid tot den atijd, Duitsch verantwoordelijkheidsbesef, met heenwijzing naar mannen in verleden en heden.

Grondslag der beschouwing zijn mythen, sprookjes, de Edda en sagen. Nieuw in deze klas: Gullweigmith, met de zucht naar het goud (goud als symbool van het aardse). Niet verzuimen te verwijzen naar Duitse poëzie!

Stoetsbeschouwing: Germaansche vroomheid en Jezus-geloof.

II. Uit de geschiedenis van het Jezus-geloof op Duitschen bodem, met op-den-voorgond-stellen van de pogingen der Germaansche ziel om zich te bevrijden uit de boeien der roomsche kerk: derhalve met name de doorbraak der Duitse vroomheid in de Duitse mystiek, in de Duitse Reformatie, in het Duitse idealisme en in het heden. Voorts Pietisme, Verlichting, Romantiek. Ter afsluiting overzicht gevende beschouwingen: Religie van Duitse dichters (b.v. Klopstock, Herder, Goethe, Schiller, Hölderlin, Arndt, Hebel, Timm Kröger, M. Claudius, Herm. Claudius), relig. lyriek van het heden. Religie en muziek. Religie en schilderkunst. Religie van Duitse staatslieden, met name van Frederik den Grooten, Stein, Bismarck, Moltke. Volkspredikers en filosofen, met name Schleiermacher, Nietzsche, Lagarde.

Daar heeft men het fraais.

Zoo zal het Godsdienssonderwijs er uit zien op de scholen.

De opzet is duidelijk genoeg: Het oude heidentom, de oude Germaansche religie heeft de eerste plaats gekregen; en de Christelijke termen, die nog gebruikt worden, worden met een nieuwen inhoud gevuld; beter nog: worden van hun inhoud beroofd en uitgeledigd; en „christelijk” heeft hier wezenlijk plaats moeten maken voor „Duitsch”.

Nu is het waar, dat dit niet officieel is, maar deze richting wordt door nationaal-socialistische leiders van naam aangeprezen. In hoever dat op den duur doorgevoerd zal worden en officieel voorgeschreven, moet men afwachten.

Feit is echter, dat in de lijn van het nationaal-socialisme een eenheidsschool in deze richting ligt. We willen als voorbeeld een oproep citeren van de gouw „Franken”:

„Ook in de school moet geen onderscheid meer zijn. Het protestantsche kind moet naast dat van roomsche belijdenis op de schoolbank zitten en weten en leeren, dat het met andere door hetzelfde bloed en hetzelfde vaderland verbonden is. In het Godsdienssonderwijs moet het echter naar zijn geloof en belijdenis onderwezen worden. Daarom komt tot de Duitse Ouders de oproep: Meldt uwe kinderen aan bij de christelijke gemeenschappelijke school, en handelt daarmee naar den Duitschen stelregel: Eén leider — één volk — één school!”

Dus ook hier weer hoofdzaak „bloed” en „vaderland”; de belijdenis is een volkomen ondergeschikte zaak.

Zoo is het voorbeeld in Duitschland.

Moet dat Duitse voorbeeld, mogelijk eenigszins gewijzigd, hier komen, en de vrucht van

1) Sippensaal.

onzen jarenlangen schoolstrijd met één slag vernietigd worden?

Neen! zeggen velen, en sympathiseeren toch met de N. S. B. Want ze denken, dat het niet zoo erg zou worden, als Mussert de macht eens kreeg. (We gelooven niet, dat hij die hier krijgen zal, maar als hij ze kreeg, zou het ook hier erg worden, en zou het de Ouders even onmogelijk gemaakt worden hun kinderen naar den eisch des Verbonds op te voeden, als dat heden in Duitschland het geval is.)

Ja maar, zoo zal men misschien aanvoeren, men kan zijn kinderen in huis toch wel opvoeden in de vrees des Heeren? Dat kan daar toch ook nog!

Dat kan.

Maar is 't soms zulk een begeerenswaardig ideaal, dat men in huis zijn kinderen immuun moet maken voor het gif, dat de school er in brengt?

Wie begeert dat?

De N.S.B. niet, want zij wil het kind hebben!

En wij ook niet, want we begeeren onze kinderen en in huis en in school op te voeden naar den eisch van het Verbond en naar de bij den Dood afgelegde belofte, opdat ze onder den zegen des Heeren worden mogen menschen Gods, tot alle goed werk volmaakt toegerust!

En het is daarin, dat de N.S.B., ondanks haar beweren van niet, ons wil hinderen, en dat belletten, daar ze de jeugd opgevoed wil hebben niet tot menschen Gods, maar tot slaven van een al machtigen staat.

* * *

Maar hoe is het met de Duitse „Unie” gegaan? Bestaat die nog, of is ze opgeheven?

Het zal misschien menigeen verwonderen, dat ze nog in leven is.

Mogelijk is dat voor een deel daaraan te danken, dat de vroegere leider, Rector A. Grünweller, op zijn ouden dag een vurig nationaal-socialist was geworden, en dienstegevolge in nauw contact gekomen met de leiders van het nationaal-socialisme, en ze daardoor waarschijnlijk gunstig voor de „Unie” heeft weten te stemmen.

Anders is het moeilijk te verklaren, dat men de „Unie” heeft laten bestaan. Want vergeten is ze niet. Haar bestaan is bij de hoge autoriteiten wel bekend.

Maar al bestaat ze nog, daarmee is niet gezegd, dat ze onveranderd gebleven is.

Het bestuur van de „Unie” zag wel aankomen, dat de strijd om het bestaan voor haar wel een moeilijk worden kon, en is er toe overgegaan, om zich sterk toe te leggen op iets, dat vroeger maar bijzaak was, nl. het werk verrichten van „Vacantie Buiten” ten onzent. Maar dat was een kort vreugde. Een jaar later werd het zenden van vacantiel kinderen uit de stad naar het land buiten „de Partij” om eenvoudig verboden.

Toen moest de „Unie”, die intusschen ook al een gedaanteverwisseling ondergaan had, doordat ze zich „gelijkschakelde” door de invoering van het absolute leidersbeginsel, weer een andere richting zoeken voor haar werk, en wel zoo, dat er toch nog een schijn van gelijkheid met haar oorspronkelijk doel overbleef, en de school (althans de jeugd) niet geheel en al werd losgelaten.

Ze vond dat, door te trachten invloed op de gezinnen uit te oefenen door het beleggen van vergaderingen met sprekers en het verspreiden van lectuur, welke dan met name betrekking heeft op de school, de opvoeding, het gezin en de taak der Ouders, en dergelijke meer.

Op zichzelf ongetwijfeld een prijzenswaardig werk, en broodnodig!

Maar daardoor is de oorspronkelijke „SCHOOLUnie” feitelijk niet meer, dan een vereniging van inwendige zending, zoodat terecht eens in „De Standaard” geschreven werd, dat het met den schoolstrijd in Duitschland voorloopig een verloren zaak is.

Het is zelfs een groote vraag, of men de „Unie” ook in haar tegenwoordigen vorm op den duur nog wel dulden zal. Niemand hoeft er zich over te verbazen, wanneer op een goeden keer wordt verklaard, dat er geen Ouders meer zijn, die onderwijs begeeren in den zin, zooals de „Unie” dat verstaat, en ze daarom als overbodig eenvoudig wordt opgeheven met verbeurdverklaring van haar bezittingen, zoo ze die dan nog heeft.

Daarmee willen we niet beweren, dat op die wijze de toekomst voor een Christelijke school in Duitschland voor altijd van de baan zou zijn. We weten dat niet.

Maar zoolang er kinderen Gods zijn, die ernst maken met hun belijdenis en met de Christelijke opvoeding hunner kinderen, zullen er ook menschen zijn, die voor hun kinderen een Christelijke school begeeren, en tegen dien stroom zal slotte het nationaal-socialisme toch niet op kunnen roeien. Het heeft er nu al moeite genoeg mee in den kerkstrijd. En het moge blijken, dat met den val van dit regiem straks ook de Christenouders paraat zijn gebleven, en den eisch stellen van een vrije Christelijke school, zooals wij dat kennen en door de gunst Gods na langdurigen strijd verkregen hebben, en die ons de N.S.B. gaarne ontnemen zou.

O.

B.

MUZIK

De Kerstultvoer

Haar goede g...
weer de C. O.
Anthon van de
Jo Vincent e...
de 30ste uitvoe...
van uitvoering...
keuze door d...
orgel der ker...
te doen hoor...
ton van den F...
Clérambault r...
waardoor het...
toch de aanda...
de weergave v...
Niet alleen...
toonde Van d...
Een vierial v...
Iederen voor...
wijze door h...
maar daardoc...
Psalm 75, wa...
pakte, terwijl...
Franschekers...
lijke registrati...
voor de op z...
Iederen, die...
werden geplai...
ting was in a...
Naast deze...
kende compo...
Psaume 75 v...
Christus natu...
Partita Sacra...
stijn, ihr hob...
genlijed der H...
Ein Kindlein i...
Papa, Weihnachts...
und fröhlich...
„Nun bitten...
ming, die laa...
van de vorige...
hoore kan w...
het weergeve...
Het koor k...
tijd even gen...
uitzondering...
Een enkele d...
geven. De kla...
correct. Wer...
B.

UPE

De heer H. ...
Tot nu toe...
als „bezoldig...
rare term, n...
zakelijk, fin...
met veel e...
naam. De tri...
op een cane...
Maar is e...
stad ook nie...
die pas afge...
En zou he...
als Amsterd...
jonge man...
h.v. drie A...
meente krij...
Onder de...
En een hu...
vinden in...
Maar er...
En ik he...
deze richti...

Uit het „H...
Dezer da...
in onze bri...
damschen...
doet niet te...

Even later es...
„De wer...
leven niets...
enkele me...
van dat...
daarvoor a...
gevers aan...

De schrijver...
Lezer, U...
den koope...
kleinigheid...
steden. W...
Bunyan...
reize na...
het in tien...